

OULUN YLIOPISTON KIRJASTO

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2000

YLEISKATSAUS	2
---------------------------	---

HALLINTO JA VOIMAVARAT

Hallinto ja organisaatio	2
Henkilöstöressurit	3
Talous	5
Tilat	6
Atk-laitteet ja ohjelmistot.....	6

PALVELUT

Palvelukysely ja sen keskeiset tulokset.....	7
Kirjaston palvelutavoitteiden määrittäminen.....	8
Palvelujen kehittäminen.....	8
Palvelujen käyttö.....	9

KOKOELMAT JA LUETTELOT

Kokoelmat.....	10
Luettelot	13

JULKAISUTOIMINTA JA KEHITTÄMISHANKKEET

Julkaisutoiminta	14
Kehittämishankkeet	15

MUU TOIMINTA	16
---------------------------	----

LIITTEET

1. Johtavat kirjastonhoitajat
Kirjaston johtoryhmä
Kirjaston johtokunta
2. Henkilöstön jäsenyydet
3. Palvelukyselyn tulokset

YLEISKATSAUS

Kirjasto siirtyi vuonna 1999 ns. sekaorganisaatioon, jossa yksikköjen rinnalla toimivat myös toimintopohjaiset tiimit. Vuosi 2000 oli ensimmäinen kokonainen tiimien toimintavuosi ja edelleenkin oli havaittavissa etsimistä tiimien toiminnoissa. Palaute tiimien toimintaan osallistuvilta oli pääsääntöisesti positiivista. Eniten positiivista palautetta on tullut työtiimien toiminnasta ja tiedonkulun paranemisesta. Tiimien toiminta oli vilkasta ja varsinkin työtiimit kokoontuivat ahkerasti.

Kirjaston strategiaan kirjattujen kehittämishaasteiden eteenpäinviemistä jatkettiin. Vuoden suurin työ oli kirjaston palvelutavoitteiden määrittelemine. Koska työ haluttiin tehdä perusteellisesti ennen sen esittelemistä kirjaston johtokunnalle, se vaati usean kuukauden työstämisen, johon osallistuivat aktiivisesti tiimit, yksiköt, kirjaston johtoryhmä ja kirjaston johto. Palvelutavoitteiden työstämistä edelsi palvelukyselyn tulosten analysointi. Sekä palvelukyselyn että palvelutavoitteen työstämisestä ja tuloksista on kerrottu erikseen tässä toimintakertomuksessa.

Kirjaston toimintavuotta leimasi myös uuteen Voyager-kirjastojärjestelmään valmistautuminen. Kirjaston henkilökunnasta muodostettiin Linnea2-työryhmä, joka testasi ja selvitti eri modulien (luettelointi, näyttöluettelo, lainaus, hankinta, kausijulkaisujen saapumisvalvonta, kaukopalvelu, tilastointi) toimivuutta ja järjestelmän käyttöönottoa Oulun yliopiston kirjastossa.

Koska toimintavuotta leimasivat uuteen kirjastojärjestelmään valmistautuminen, palvelukyselyn tulosten käsittely, palvelutavoitteiden työstäminen ja tiimien työn aloittaminen, se merkitsi sitä, että kokouksiin käytettiin huomattavasti enemmän aikaa kuin edellisinä vuosina. Tämä puolestaan näkyi mm. luetteloinnin vähenemisenä.

Tiedonkulun parantamiseksi, asiakirjojen järjestämistä varten ja niiden löytymisen helpottamiseksi otettiin kirjastossa maaliskuussa käyttöön intranet ja sitä on kehitetty aktiivisesti.

HALLINTO JA VOIMAVARAT

Hallinto ja organisaatio

Vuoden 1999 lopulla aloittanut uusi organisaatio etsi vielä lopullista toimintatapaansa. Nykyisen organisaation kokeiluajaksi päätettiin kaksi vuotta, minkä jälkeen tiimien toiminta otetaan seuraavan kerran arvioitavaksi. Arviointi tehdään vuoden 2001 lopussa.

Edellisenä syksynä kirjaston eri toiminnoista ja yksiköistä valittu johtoryhmä on toiminut ylikirjastonhoitajan tukiryhmänä ja käsitellyt mm. määrärahojen jakoon ja strategian etenemiseen liittyviä asioita. Lisäksi johtoryhmässä on käsitelty useita tiimien taholta esitettyjä asioita, joihin on haluttu johtoryhmän kannanotto tai päätös. Yliopiston hallitus asetti uuden tietohallinnon johtoryhmän, joka toimii samalla myös kirjaston johtokuntana.

Oulun yliopiston kirjasto käsitti toimintavuonna 16 yleisölle avointa yksikköä.

TAULUKKO 1. Yleisölle avoimet kirjastoyksiköt.

	Pääkirjasto
HuTK ja KTK	Kajaanin opettajankoulutuslaitoksen kirjasto Snellmanian kirjasto Varhaiskasvatuksen koulutusyksikön kirjasto
LuTK	Biokemian laitoksen kirjasto Biologian kirjasto Fysiikan ja matematiikan kirjasto Geotieteiden kirjasto Kemian laitoksen kirjasto
LTK	Hammaslääketieteen kirjasto Kastellin tutkimuskeskuksen kirjasto - kansanterveystieteen ja yleislääketieteen kokoelmat Lääketieteellisen tiedekunnan kirjasto
TTK	Arkkitehtuurin osaston kirjasto Konetekniikan osaston kirjasto Prosessi- ja sähkötekniikan kirjasto Rakentamistekniikan osaston kirjasto

Kirjaston strategiaan liittyvä 1. kehittämishaaste on organisaation yksinkertaistaminen, hierarkian madaltaminen ja yksiköiden vähentäminen. Tiimiorganisaatioon siirtymisellä on pyritty hierarkian madaltamiseen. Päätöksentekoa pyritään madaltamaan myös pääkirjaston organisaatiouudistuksella, jonka suunnittelu aloitettiin toimintavuoden aikana. Yksiköiden määrää ei vielä ole pystytty vähentämään, joskin periaatepäätös luonnontieteellisen ja teknillisen tiedekuntien kirjastoyksiköiden yhdistämisestä on tehty. Rehtorin asettama, vararehtori Jouni Koiso-Kanttilan johtama työryhmä jatkoi työtään Linnanmaan vanhan puolen kirjastoyksiköiden yhdistämisvaihtoehtojen löytämiseksi. Loppuvuodesta valmistui yhteinen näkemys kolmen kirjaston mallista.

Henkilöstöresurssit

Kirjaston toimien ja virkojen määrä (105) pysyi edellisvuoden tasolla. Määräaikaisen henkilöstön työpanos väheni jonkin verran, sillä toimintavuonna se oli noin 18 henkilötyövuotta, kun se edellisena vuonna oli ollut noin 20 henkilötyövuotta. Erityisesti työllistämistuella palkatun työvoiman määrä väheni. Yli puolet määräaikaisesta henkilökunnasta työskenteli pääkirjastossa erilaisissa tehtävissä (järjestelytehtävät, lehtien saapumisvalvonta, vahtimestaripalvelut, varastopäivystys yms.). Eryiskirjastoissa määräaikaista henkilökuntaa tarvittiin myös asiakaspalvelutehtävissä. Määräaikaisen henkilökunnan tekemät 18 henkilötyövuotta jakaantuivat seuraavasti: työllistettyjä tai työkokeilijoita oli 22 ja harjoittelijoita 10; omaa määrärahaansa kirjasto käytti 13 siviilipalvelusmiehen palkkaukseen (osa oli aloittanut palvelunsa edellisen vuoden aikana) ja lisäksi kahdeksan muuta henkilöä oli lyhytaikaisessa työsuhteessa. Yhteensä

määräaikaisessa työsuhteessa oli 53 henkilöä. Lisäksi kaksi peruskoululaista suoritti työelämään tutustumisjaksonsa kirjastossa.

Työvoimatoimiston kautta saatiin lähinnä ns. erityistyöllistettäviä ja työkokeilijoita. Työllistettyjen rekrytointiin, työhönohjaukseen ja opetukseen jouduttiin käyttämään tavanomaista enemmän työaikaa. Pääkirjastossa määräaikaisen henkilökunnan väheneminen näkyi myös ulospäin, sillä aukioloaikoja jouduttiin supistamaan syyskuun alusta lähtien. Avaamalla kirjasto tuntia myöhemmin voitiin palautetut kirjat hyllyttää aamuisin vakinaisen henkilökunnan voimin.

TAULUKKO 2. Vakinaiset virat ja tehdyt henkilötyövuodet.

Henkilöstö	2000	1999	1998	1997
Vakinaisten virkojen määrä	105	105	101	100
Määräaikaiset htv	22	20	26	29
Yhteensä htv	127	125	126	129

Vuosien 1997-1999 htv-määriin eivät sisälly opiskelijapäivystäjät.

Kehityskeskusteluja, jotka suurin osa henkilökunnasta kokee myönteisiksi, jatkettiin kirjaston kehittämishaasteissa sovitulla tavalla. Esim. koko henkilökunnan toimenkuvat käytiin läpi ja kuvattiin aiempaa yhtenäisemmällä ja yksinkertaisemmalla tavalla

TAPSA-työajanseurantajärjestelmän yksinkertaistettu toimintoluokitus otettiin käyttöön toimintavuoden alusta ja kirjaston koko henkilökunta veloitettiin käyttämään sitä joko otantana tai päivittän. Toimenkuvien tarkistamisessa käytettiin hyväksi työajanseurantajärjestelmää.

Henkilökunnan työkyky ja sen säilyminen ovat toiminnan kannalta keskeisiä asioita ja niiden edistämistä varten perustettiin oma työryhmä. Työryhmä organisoiti työtyytyväisyyskyselyn, jonka tuloksesta keskusteltiin kirjastoyksiköissä koko henkilökunnan kanssa. Kyselyllä halutaan luoda pohja, jolla voidaan tarkastella vuosittaisella tasolla kirjaston työolosuhteiden muuttumista. Uusi organisaatiomalli sekä strategian kehittämiskohtien onnistuminen korostuu työilmapiirissä. TYKY-ryhmä esittää lisäksi sellaisia kirjaston yhteisiä toimenpiteitä, joihin on kohdistunut tarvetta kyselyn pohjalta. Toimintasuunnitelma valmistuu vuoden 2001 puolella. Vähenevät työvoimaresurssit, lisääntyvä työmäärä ja kasvava työn vaatavuustaso ovat haasteita TYKY-työryhmän toiminnalle.

Henkilökunnan turvallisuuteen alettiin kiinnittää entistä enemmän huomiota. Varsinkin pääkirjastossa ja lääketieteellisen tiedekunnan kirjastossa on ollut uhkailevia asiakkaita. Pääkirjastossa aloitti toimintansa turvallisuustyöryhmä, joka ensi töikseen kartoitti pääkirjaston ovien lukitsemiset ja turvakameroiden tarpeen yhdessä yliopiston hallinnon edustajan kanssa. Toiminta laajentuu myöhemmin koko kirjastoa koskevaksi. Turvallisuuteen liittyvät myös ensiapuun, paloturvallisuuteen yms. liittyvät asiat, ja nekin ovat uuden turvallisuustyöryhmän toiminta-alueita.

Kirjasto neuvotteli Oulun yliopistollisen sairaalan kanssa kirjastopalveluiden tuottamisen korvaamisesta kirjastolle. Neuvottelu ei tuottanut tulosta.

Talous

Vuodeksi 2000 rehtori jakoi kirjastolle määrärahoja yhteensä 19 501 000 mk (v. 1999 19 763 000 mk), minkä lisäksi toimitiloihin 10 343 000 mk eli perusrahaa saatiin yhteensä 29 840 000 mk. Lisäksi saatiin siirtomäärärahojen uudelleenkohdentamisen yhteydessä 250 000 mk, josta 180 000 mk käytettiin kurssikirjallisuuden ja loput Snellmanian kirjaston varkaudenestojärjestelmän hankintaan. Lisäbudjetista kirjasto sai vakinaisen henkilökunnan palkkamenojen kasvuun 588 000 mk, elektronisen julkaisemisen menoihin 155 000 mk ja muita palkkarahan siirtoja 50 000 mk.

TAULUKKO 3. Rahoituksen jakaantuminen mk.

	2000	1999	1998
Vakinaisen henkilöstön palkkaukseen	17 357 000	16 529 000	15 221 000
Toimintaan	2 913 000	3 190 000	3 296 000
Uudelleen kohdennettua	250 000	600 000	-
- esit. mukaan kohdennettu kirjall. hankintaan			
Sisäisen veloituksen aiheuttamiin muutoksiin	69 000	44 000	60 000
Hankerahaa yhteensä	-	-	730 000
Opintotoimistolta sivuaineopintojen kirjallisuuteen	-	45 000	-
Kurssikirjahankintoihin avoimelta yliopistolta	133 000	126 000	155 000
Toimitiloihin	10 343 000	10 486 000	10 446 000
Maksupalvelu- ja kirjastopidätystulot	2 862 400	3 394 000	2 998 000

TAULUKKO 4. Menojen jakaantuminen mk.

	2000	1999	1998
Henkilöstömenot	18 926 000	19 080 000	18 360 000
- sis. työllisyys- ja maksupalveluvaroin maksetut			
Tietomateriaalin hankinta	12 909 000	12 597 000	10 870 000
- sis. kirjaston hankkimaa	2 185 000	3 103 000	-
- josta kurssikirjoihin	954 000	942 000	720 000
- sis. tiedekuntien hankkimaa kirjallisuutta	10 724 000	9 494 000	8 700 000
Muut menot	3 190 000	3 730 000	3 462 000
Toimitilat	10 343 000	10 486 000	10 446 000

Yliopiston ulkopuolisesta rahasta erotetun kirjastopidätysrahan merkitys kirjaston perusrahoituksessa on yhä suurempi. Kirjastopidätysrahaa on yliopiston johdon mukaan kohdennettava myös infrastruktuurin ylläpitämiseen. Pidätyksen voitaneen katsoa vaikuttaneen kirjaston perusmäärärahojen jakoon. Kirjastopidätysrahan tulouttaminen muuttui 1.9.2000 lähtien siten, että rahat tuloutetaan yhdelle tilille yksiköiden tilien sijasta. Kirjastopidätyksen kautta saatiin noin 1,5 milj. mk ja maksullisen palvelutoiminnan kautta noin 1,3 milj. mk, joilla myös maksullinen palvelutoiminta katettiin.

Tilat

Kirjaston tilat käsittivät yhteensä 14 800 neliometriä, josta pääkirjaston tilat olivat noin 6 040 hyötyneliometriä. Hyllytilaa kirjastossa oli yhteensä 48 000 metriä, josta pääkirjastossa 25 600 metriä. Kokoelmatilan puute on havaittavissa useissa yksiköissä. Pääkirjaston kokoelmatilat sekä varastoissa että avokokoelmissa ovat täynnä. Alituiset siirrot ja jatkuva kokoelmien karsinta aiheuttivat ylimääräistä työtä, koska voimavaroja jouduttiin suuntaamaan suuressa määrin poistoihin ja aineiston säilyttämisen arviointiin. Osa pienpaineaineistosta pakattiin ja pakataan jatkossakin suoraan laatikoihin, koska hyllytilaa ei ole riittävästi. Toimintavuoden lopussa Linnanmaan väestösuojatiloista saatiin kirjastolle varastoalue, jonne vietiin 10 lavallista kotimaista vapaakappaleaineistoa pahvilaatikoissa. Laskelmien mukaan lisävaraston tarve on välttämätön vuoden 2001 aikana, sillä hyllytilaa ei ole enää uskartunnalle.

Luku- ja työskentelypaikkoja oli yhteensä 1 437, joista pääkirjastossa 430. Tutkijanhuoneita oli pääkirjastossa 16 kpl ja Snellmanian kirjastossa 25 kpl. Lähes kaikissa Snellmanian kirjaston tutkijanhuoneissa on ATK-keskukselta vuokratut Winframe-työasemat, sen sijaan pääkirjaston tutkijanhuoneet ovat vielä ilman laitteita. Tilannetta pääkirjastossa on helpottanut kolme asiakkaiden käyttöön hankittua kannettavaa mikrotietokonetta.

Ryhmätyöhuoneita oli pääkirjaston ja Snellmanian kirjaston lisäksi rakentamistekniikan osaston sekä prosessi- ja sähkötekniikan kirjastoissa. Ryhmätyötilojen puute, samoin henkilökunnan kokoustilojen puute, on nähtävissä useissa kirjastoyksiköissä.

Toimintavuoden loppupuolella alettiin arkkitehtuurin osaston kirjastolle remontoida uusia tiloja. Sekä suunnittelu että rakentamisaikataulu olivat tiukkoja, mutta hanke onnistui erinomaisesti ja kirjaston muutto voitiin aloittaa suunnitellusti joulukuun puolivälissä.

Atk-laitteet ja ohjelmistot

Kirjaston tietojärjestelmätiimi päivitti kirjaston atk-laitteiden ja ohjelmistojen hankinta- ja ylläpitoperiaatteet. Tiimin toimesta kartoitettiin kirjaston aiesopimuksen mukaisesti henkilökunnan tietoteknisten taitojen tavoitetaso, tehtiin sen pohjalta itseopiskelumateriaali ja järjestettiin perustason koulutusta, mm. word-peruskurssi. Myös kirjaston intranettiin tallennettiin materiaalia itseopiskelua varten.

Helmikuussa allekirjoitettiin sopimus tieteellisten kirjastojen uudesta Voyager-kirjastojärjestelmästä, joka tulee korvaamaan 10 vuotta käytössä olleen VTLS-järjestelmän. Oulun yliopiston kirjasto on ollut tiiviisti mukana valtakunnallisessa valmistelutyössä ja toimii yhtenä järjestelmän testikirjastona. Tietojen konvertointi vanhasta järjestelmästä on aloitettu ja kaikkiaan noin 10 kirjastolaista on koulututtanut uuden järjestelmän käyttöön eri toiminnoissa (lainaus, kaukolainaus, luettelointi, kausijulkaisujen saapumisvalvonta, näyttöluettelo, hankinta, systeeminhoito, tilastointi). Työryhmän toiminta jatkuu vilkkaana vielä vuonna 2001, jolloin uusi järjestelmä otetaan käyttöön. Oulun yliopiston kirjasto oli ns. First Test Site Library, joka oli mukana testaamassa kokoelmatietokannan konvertoitumista uuteen

järjestelmään. Voyager-järjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2001 kesäkuussa (alunperin vuodenvaihteessa 2000-2001). Käyttöönotto vaatii jatkossa varautumista uuden järjestelmän käyttöön monin eri tavoin ja koko henkilökunnan sekä asiakkaiden kouluttamista.

Toimintavuonna oli myös päätettävä, millainen yleisölaitetekanta tulee olemaan uuden kirjastojärjestelmän käyttöönoton yhteydessä. Tietojärjestelmätiimi selvitti erilaisia laite- ja rahoitusvaihtoehtoja ja päätyi Windows-terminaalien hankintaan.

Pääkirjastoon sähköpostinlukulaitteiksi ja Snellmanian kirjaston tutkijankammioihin hankittiin lisää ATK-keskuksen Winframe-työasemia. Sähköpostilaitteiden hankkimisella pääkirjastoon turvattiin samalla suurempi laitemäärä kirjaston tarjoamien tietokantojen ja elektronisen aineiston käyttöön.

PALVELUT

Palvelukysely ja sen keskeiset tulokset

Kansainvälinen arviointiryhmä selvitti vuoden 1998 loppupuolella Oulun yliopiston opetuksen, tutkimuksen ja palvelujen tasoa. Tässä arviossa kirjasto sai hyvät arvosanat nykyisistä palveluistaan. Yliopiston kokonaisarvioinnissa kansainvälinen arviointiryhmä kiinnitti kuitenkin kirjaston ja ATK-keskuksen osalta huomion siihen, tuottavatko nämä muuttuvassa ympäristössä toivottavia palveluja yliopistolle. Toiminnallisen kehittämisen kannalta arviointiryhmän esille nostama asia on keskeinen (yliopiston kokonaisarvioinnin kohta 50):

”It is obvious that Library and Computer Centre are ranked highly, since they carry out key services to support the primary processes teaching and research. However, the assessment may refer more to services provided than to services desired in a changing environment of the university, and we suggest the University reflects on this.”

Pystyäkseen arvioimaan palvelutarjontansa relevanttisuutta kirjasto laati vuoden 1999 loppupuolella laajan käyttäjäkyselyn, jossa pyrittiin arvioimaan olemassaolevien palveluiden lisäksi myös toivottavia palveluita. Kyselyä valmisteli kirjaston kanssa yhteistyössä informaatiotutkimuksen laitos ja joukko yliopiston opiskelijoiden ja kirjaston yhteisen Kirjastoklubin toimintaan osallistuneita Oulun yliopiston opiskelijoita eri tiedekunnista.

Kyselylomaketta jaettiin kirjastoyksiköissä ja laitoksilla/osastoilla ja se oli mahdollista täyttää myös kirjaston WWW-sivulla. Lyhyen ajan sisällä vastauksia saatiin yhteensä 948 kpl, joista kelpuutettiin mukaan 910 kpl. Näistä paperimuotoisia vastauksia oli 407 ja www-sivujen kautta vastattuja 503. Vastaajista noin 75 % oli Oulun yliopiston opiskelijoita (heistä noin 30 % oli aloittanut lopputyön tekemisen) tai jatko-opiskelijoita ja noin 15 % vastaajista kuului Oulun yliopiston henkilökuntaan. Vastaajista yliopiston ulkopuolisten osuus oli 10 %.

Tiedekunnittain Oulun yliopistoon kuuluvat vastaajat jakaantuivat seuraavasti (suluissa pyöristetty %-osuus kaikista kyselyyn vastanneista): LuTK 247 (27 %), TTK 191 (21 %) HuTK 178 (20 %), KTK 82 (9

%), LTK 57 (6 %) ja TaTK 55 vastaajaa (6 %); lisäksi kaksi vastaajaa edusti kahta tiedekuntaa. Yhteensä yliopistolaisten vastauksia saatiin 812 kpl.

Kirjaston henkilökunta arvioi vastauksia ja niiden vaikutuksia palvelutarjontaan sekä yhdessä että eri toimintotiimeissä. Tuloksista on laadittu raportti, joka julkaistaan vuoden 2001 aikana. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty myös palvelutavoitteiden laatimisessa.

Opiskelukulttuurin ja oppimiskäsitysten muuttuessa yliopistossa on siirrytty yhä enemmän opettamisesta oppimisen ohjaukseen. Myös kirjaston rooli ja merkitys opiskelussa vahvistuu ja monipuolistuu. Yhä tärkeämmäksi käyvä toimintamuoto on tiedonhaun ja uusien tiedonlähteiden käytön opettaminen asiakkaille. Tätä tosiasiaa tukevat myös kyselyn tulokset.

Palvelukyselyn keskeiset tulokset on esitetty lyhyesti liitteessä 3.

Kirjaston palvelutavoitteiden määrittäminen

Kirjaston strategiaan liittyvän aiesopimuksen kuudesta kehittämishaasteesta ensimmäinen koskee kirjaston rakenteellisen ja toiminnallisen organisaation muuttamista. Ensimmäisinä toimenpiteinä siinä ovat kirjaston uuden organisaation ja tulosvastuuyksiköiden luominen. Uusi organisaatio on nyt ollut vuoden kokeiluvaiheessa. Seuraava tehtävänä oli määrittellä kirjaston palvelutavoitteet ja sopia työnjaosta eri yksiköiden välillä.

Palvelutavoitteet on työstänyt kirjaston koko henkilökunta. Pohjaa palvelutavoitteiden laatimiselle saatiin palvelukyselystä. Kirjaston johtokunta hyväksyi kokouksessaan 15.12. palvelutavoitteet esitettäväksi yliopiston hallitukselle. Palvelutavoitteet on vielä tarkoitus käydä läpi kaikissa kirjastoyksiköissä ja määrittellä, mitä palveluita kukin yksikkö tuottaa palvelutavoitekokonaisuudesta. Samassa yhteydessä määritellään myös kirjastoyksiköiden työnjako.

Palvelujen kehittäminen

Kirjaston palvelujen kehittämisessä on pyritty ottamaan huomioon palvelukyselyn yhteydessä ja palvelutavoitteiden määrittämisessä esille nousseita asioita. Palvelujen parantamiseen liittyen toimintavuoden aikana panostettiin mm. seuraaviin seikkoihin:

- henkilökunnan valmiuksia lisättiin järjestämällä kaksi erilaista asiakaspalvelu-/vuorovaikutustaitojen koulutustilaisuutta,
- henkilökunnalle järjestettiin lainauksen käytäntöjä kertaavat tietoisut,
- henkilökunnan tietokantatietoutta lisättiin aloittamalla tietokanta-tietoisut,
- kirjaston www-sivustoja kehitettiin tietopalvelun ja käyttäjäkoulutuksen osalta,
- CD-ROM-tietokantoja muutettiin käyttäjäystävällisemmiksi www-versioiksi,
- elektronisten lehtien ELAINE-tietokantaan lisättiin ja sisällönkuvailtiin FinELib-aineistoja,
- organisoitiin kaikille kirjastonkäyttäjille avoin tietokantaopetus,

- elektronisia kokoelmia esiteltiin laitosten henkilökunnalle, erityisesti luonnontieteellisessä tiedekunnassa,
- FinELib järjesti kirjaston henkilökunnalle seitsemän koulutustilaisuutta.

Kirjastossa on pitkään tiedostettu yhä monimuotoisempien tietoaaineistojen ja laajenevan tietoympäristön asettamat haasteet asiakkaille ja pyritty tarjoamaan asiakkaille yhä tehokkaampaa tiedonhankinnan opetusta ja käyttäjäkoulutusta. Itsenäistä kirjastonkäyttöä lisää kirjaston antama kirjastonkäytön ja tiedonhankinnan opetus, joiden määrä pysyy koko ajan korkeana. Toimintavuoden aikana

- käyttäjäkoulutuksen työnjakoa eri yksiköiden välillä selkiinnytettiin,
- organisoitiin uudelleen kaikille kirjastonkäyttäjille avoin tietokantaopetus ja
- kehitettiin yhteistyötä laitosten kanssa, erityisesti pääkirjaston ja taloustieteiden tiedekunnan välillä.

Opetus on välttämätöntä siitäkin syystä, että kirjasto hankkii jatkuvasti uutta elektronista aineistoa, joka on tarkoitettu asiakkaiden itsenäiskäyttöön. Opetus vähentää tietopalvelun tarvetta, mikä näkyy tietopalvelun toimeksiantojen vähentyneessä määrässä. Omien opiskelijoiden ja henkilökunnan lisäksi tiedonhankinnan koulutusta annetaan myös ulkopuolisille ryhmille, kuten ammattikorkeakoulun opiskelijoille, normaalikoulun lukiolaisille ja ulkomaalaisille opiskelijoille.

Palvelujen käyttö

TAULUKKO 5. Palvelujen käyttö.

	2000	1999	1998
Paikallislainat	1 453 757	1 399 249	1 324 054
Saadut kaukolainat	9 874	11 143	10 187
Annetut kaukolainat	14 803	14 758	15 618
Tietopalvelun toimeksiannot	7 916	8 856	9 362
Annettu käyttäjäkoulutus tuntia	1 028	989	840
Käyttäjäkoulutukseen osallistujat	4 928	5 494	4 288
Kirjastokäynnit	1 139 808	1 146 398	1 262 746
Yliopiston opiskelijamäärä	14 014	13 380	13 180
Yliopiston henkilöstömäärä	2 819	2 862	2 827

Paikallislainojen määrä on edelleenkin jonkin verran kasvanut, sen sijaan asiakaskäyntien määrä on hiukan vähentynyt. Asiakkaat käyttävät yhä enenevässä määrin hyväkseen kirjaston tarjoamia etäpalveluita, kuten elektronisia lehtiä ja tietokantoja, aineistopyyntöä sekä sähköpostin kautta tapahtuvaa palvelua. Pelkästään pääkirjastossa asiakkaiden sähköpostiin vastaaminen sitoo yhden ihmisen koko päiväksi, samoin yliopiston henkilökunnan ja muiden kirjastoyksiköiden aineistopyyntöjen lähettäminen.

Ouluun saatujen kaukolainojen määrä on vähentynyt noin 11 % vuoden 1999 luvuista. Lähetettyjä tilauksia oli 12 460 (vuonna 1999 13 940) ja saatuja kaukolainoja 9 874 (vuonna 1999 11 143). Vähentymisen johtuneen kirjaston jatkuvasti kasvavasta elektronisten lehtien määrästä. Oulusta annettujen lainojen määrä sen sijaan on pysynyt edellisvuoden tasolla. Saapuneita tilauksia oli lähes 18 000 ja annettuja kaukolainoja 14 803, joten noin 3 200 kirjaston kokoelmiin kohdistunutta lainapyyntöä jäi toteutumatta.

Kaukopalvelun hinnastoa tarkistettiin toimintavuoden loppupuolella (uusi hinnasto tuli voimaan 1.9.) sekä pyyntölainauksen että antolainauksen osalta. Hinnankorotuspaineita oli niin kopioiden kuin lainojenkin kohdalla sekä anto- että pyyntölainauksessa. Samassa yhteydessä päätettiin lopettaa kurssikirjojen kaukolainaaminen muille paitsi Oulun yliopiston opiskelijoille.

Lainauksen posti on nyt kaikilta osin siirtynyt joko Postin elektronisiksi kirjeiksi tai sähköpostiksi. Tämä on nopeuttanut postin kulkua ja helpottanut henkilökunnan työtä. Saapumisilmoituksista (yht. 44 893) 88 %, palautuspyynnöistä (yht. 60 903) 74 % ja lainauskieltokirjeistä (yht. 11 924) 72 % kulki sähköpostissa. Asiakkailta tulevien sähköpostien määrä (uusinta-, varaus- ja varastohakupyynnöt yms.) kasvaa jatkuvasti ja työllistää henkilökuntaa yhä enenevässä määrin. Myös aineistopyyntöjen määrä kasvaa, mikä osaltaan voi vähentää asiakkaiden määrää kirjastoissa, mutta näkyy kasvavana sisäisen postin määränä.

Vuosituhatosen vaihtumisen jälkeen kirjaston lainausautomaatti ei enää toiminut oikealla tavalla, joten se jouduttiin asiakkaiden harmiksi poistamaan käytöstä. Uuden hankintaa on siirretty, kunnes uusi kirjastojärjestelmä ja sen tuomat itsepalvelumahdollisuudet on selvitetty.

Pääkirjasto, lääketieteellisen tiedekunnan kirjasto, Snellmanian kirjasto ja geotieteiden kirjasto olivat avoinna koko kesän. Muut kirjastoyksiköt olivat kiinni heinäkuussa 1-4 viikkoa. Pääkirjastoa, lääketieteellisen tiedekunnan kirjastoa ja Snellmanian kirjastoa lukuunottamatta kaikki kirjastot olivat kiinni joulun ja uudenvuoden välisen viikon. Arkkitehtuurin osaston kirjasto oli kiinni joulukuun puolivälistä lähtien kirjaston muuton vuoksi.

KOKOELMAT JA LUETTELOT

Kokoelmat

Kirjaston kokoelmat käsittivät vuoden lopussa kaikkiaan 1,7 miljoonaa nidettä/säilytysyksikköä, joka on yhteensä lähes 40 hyllykilometriä. Aineistosta noin puolet on pääkirjastossa. Kirjasto saa vapaakappaleena Suomessa painetun aineiston (lukuunottamatta sanomalehtiä ja AV-aineistoa) sekä Euroopan Unionin virallisen aineiston. Vapaakappaleet ottaa vastaan pääkirjasto.

Kokoelmien vuosikartunta oli 1 268 hm. Vapaakappaleiden osuus kartunnasta oli noin 370 hm. Poistoja tehtiin edellisvuotta huomattavasti enemmän, kaikkiaan 1 112 hm (1999 613 hm). Eniten poistoja tehtiin lääketieteellisen tiedekunnan kirjastossa (noin 500 hm) ja pääkirjastossa (noin 450 hm). Kolmanneksi suurin poistaja oli arkkitehtuurin osaston kirjasto (80 hm), joka toimintavuoden lopussa sai uudet tilat.

Lääketieteellisen tiedekunnan kirjastossa karsinta kohdistui ennen vuotta 1970 ilmestyneisiin kausijulkaisuihin. Pääkirjastossa karsinnan kohteina olivat kotimaiset sanomalehdet, monografiasarjojen dupletit, kotimaisten aikakauslehtien dupletit sekä ulkoimainen varastoissa säilytetty kirjallisuus. Myös kurssikirjakokoelmaa on tilanahtauden vuoksi karsittava jatkuvasti. Pääkirjastossa osa poistoista menee kirjaston divariin myytäväksi. Divarin myynti oli toimintavuonna noin 16 600 mk. Tulot käytetään uuden kirjallisuuden hankintaan.

Kokoelmien karsintaa tehdään jatkuvasti mahdollisuuksien mukaan. Hyvä, pitkäjänteinen kokoelmapolitiikka vaatii asiantuntemusta, kokoelmien hallintaa ja harkittua karsintaa, mutta tilanahtauden vuoksi kirjastossa on kuluneena vuonna jouduttu tekemään osittain pakonomaisiakin karsintaratkaisuja.

TAULUKKO 6. Kokoelmien määrä.

	2000	1999	1998
Kokoelmat yhteensä			
- nidettä/säilytysyksikköä	1 723 586	1 702 255	1 651 462
- josta pääkirjastossa	1 029 357	1 007 520	970 04
- hyllymetriä	39 720	39 565	38 925
- josta pääkirjastossa	19 381	19 138	18 776
Kokoelmien vuosikartunta hm	1 268	1 238	1 290
Kokoelmien poistot hm	1 112	613	395
Kurssikirjojen hankinta			
- nidettä/säilytysyksikköä	4 920	4 725	3 722
Saapuneet kausijulkaisut yhteensä (sisältää myös elektroniset kausijulkaisut)			
- nimekettä	15 218	15 235	14 419

Myös kokoelmien säilymiseen on kiinnitetty huomiota. Kokoelmia pitäisi korjata, kunnostaa, ja sidottaa enemmän kuin nykyisin on mahdollista. Kotimaisten aikakauslehtien sekä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun kirjallisuuden säilyminen tuleville käyttäjille on vaarassa, mikäli aineiston kunnostamiseen ei panosteta nykyistä enemmän. Myös kirjaston sitomotiimi on esittänyt huolestumisensa erityisesti pääkirjaston erikoiskokoelmahuoneessa säilytettävän vanhan ja arvokkaan aineiston puolesta.

Kokoelmiin liittyvään kehittämistyöhön on toimintavuonna panostettu huomattavasti erityisesti Snellmanian kirjastossa. Kehitystyötä tehtiin yhdessä tiedekuntien kanssa: historian tietokanta historian laitoksen kanssa, naistutkimuskirjallisuuden siirto pääkirjastosta, WWW-sivujen kehittäminen kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa, Northern cultures -kokoelma kasvatustieteiden ja humanistisen tiedekunnan kanssa, Ahti Sonnisen kokoelma ja sisällönkuvailu logopedian laitoksen kanssa sekä kielikeskuksen kokoelmien siirto ja hyllyluokitus kielikeskuksen kanssa. Kokoelmien säilyvyyttä parannettiin hankkimalla kirjastoon varkaudenestojärjestelmä.

British Council lahjoitti 5 000 punnan eli noin 50 000 markan arvoisen kirjalahjoituksen British Studies -opintoja varten Snellmanian kirjastoon. Lahjoitus käsitti 211 monografiaa ja neljä videota. Lahjoituksena saadun aineiston olivat valinneet British Studies –opintojen opettajat. Lahjoituksen luovutti Iso-Britannian suurlähettiläs Gavin Hewitt 11.2.2000.

Metsäteollisuus ry lahjoitti Oulun yliopistolle 22.11. viisi kpl Papermaking Science and Technology -kirjasarjaa ja näiden lisäksi yhden sarjan CD-ROM-levynä. Lahjoituksen arvo oli noin 50 000 mk. Tekniikan kirjastoihin sijoitettiin näistä kolme kirjasarjaa sekä CD-ROM-levy.

Teknillisessä tiedekunnassa prosessi- ja sähkötekniikan kirjastossa saatiin päätökseen lehtien käyttöseurantatutkimus, joka tehtiin yhdessä informaatiotutkimuksen laitoksen kanssa. Selvityksen tuloksia voitaneen odottaa vuoden 2001 alkupuolella. Rakentamistekniikan osaston kirjaston aineiston uudelleensijoittamisen suunnitteluun perustettiin työryhmä, johon kuuluu kolme laboratorioinsinööriä ja kirjaston edustajat. Syksyn aikana on valittu aineistoa rakentamistekniikan kirjastosta muihin teknillisen tiedekunnan kirjastoihin.

Uusi vapaakappelilaki on valmisteilla, ja opetusministeriön lakia valmistelevaan työryhmään kuului myös ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki. Lakiehdotukseen liittyen opetusministeriö pyysi yliopistolta lausuntoa, jonka laatimiseen osallistuivat tiedekuntien ja kirjaston edustajat.

Pääkirjaston varastoon perustettiin uusi ei-lainattavien kirjojen kokoelma, Fk. Kokoelmaan siirrettiin kaikki vuonna 1990 ja sen jälkeen painetut peruskoulun yläasteen ja lukion oppikirjojen tehtävä-, vastaus- ja työkirjat sekä opettajien oppaat. Uusi kokoelma jouduttiin perustamaan Oulun normaalikoulun opettajien toivomuksesta, koska oppilaiden lainattua koe- ja tehtäväkirjoja opettajat eivät enää voineet kokeissa käyttää kirjoissa olleita valmiita koetehtäviä. Tämä toimenpide takaa myös sen, että edes yksi ja puhdas kirja on tutkijoiden käytettävissä. Kokoelman teoksia annetaan lukusalikäyttöön sekä hyväkuntoisia teoksia myös tutkimus- ja opetuskäyttöön sovituksi ajaksi.

Asiakkaiden käytössä oli yhteensä noin 3 680 elektronista lehteä ja yli 80 tietokantaa kirjaston kotisivun kautta. Näistä 2 972 nimekettä sisältyy FinELibin lehtipaketteihin ja paperiversion tilauksen perusteella saatavia tai muuten hankittuja on 708 nimekettä. Kirjasto on neuvotellut tiedekuntien kanssa erilaisista rahoitusmalleista Kansallisen elektronisen kirjaston, FinELibin kautta tilattavien elektronisten lehtien rahoittamiseksi. Pysyvään rahoitusmalliratkaisuun ei toistaiseksi ole päästy.

Kaikkiaan elektronisia tietopalvelun aineistoja (FinELib, CD-ROMmit, www-tietokannat) hankittiin yliopistolle 1 491 376 markalla, josta kirjaston osuus oli 988 615 mk. Opetusministeriön rahoittaman FinELib-ohjelman kautta saatiin joitakin aineistoja käyttöön myös ilman omaa maksuosuutta.

TAULUKKO 7. Elektronisten lehtien määrä.

	2000	1999	1998
Elektroniset lehdet nimekettä	3 680	3 401	2 493
- FinELibin paketteihin sisältyvät	2 972	2 942	2 283
- muuten saatu tai hankittu	708	458	210

Turun yliopiston kirjaston kanssa yhteistyössä tehtävä hankintaohjelma viivästyi ja koska uuden kirjastojärjestelmän hankintaohjelman käyttöönottoa alettiin testata, päätettiin luopua TYK:n hankintaohjelman kehittämisestä.

Luettelot

Kirjaston OULA-kokoelmatietokannassa oli vuoden lopussa 695 300 tietuetta. Tietueet sisältävät noin 1.267.000 nidoksen tiedot. Tietueiden kartunta oli 41 768 tietuetta, joista monografioita 97 %. Takautuvan tallennuksen osuus näistä monografiatietueista oli 37 %. Sisällönkuvailu tehtiin 14 125 nimekkeelle. Kotimaiseen tietokantoihin tallennettujen viitteiden määrä oli yhteensä 4 707, joista 511 oli ARTO-tietokantaan pääkirjastossa ja biologian kirjastossa tallennettuja artikkeliviitteitä ja loput yliopiston bibliografiaan tallennettuja viitteitä.

TAULUKKO 10. Tietokantojen ylläpito.

	2000	1999	1998
OULA tietueet	695 300	653 532	602 998
tietueisiin sisältyvä nidospäääärä	1 267 466	1 197 726	1 102 706
tietueiden kartunta	41 768	50 534	45 061
Sisällönkuvailtujen nimekkeiden määrä	14 125	10 593	11 699

Pääkirjaston luettelointiosasto jatkoi edellisen vuoden aikana aloitettua sisäistä luettelointikoulutusta. Tavoitteena on rationalisoida perusluettelointia poistamalla päällekkäistyötä ja nopeuttaa siten asiakaspalvelua. Erityiskirjastojen kokoelmien tallennus pääkirjaston luettelointiosastolla pieneni edelliseen vuoteen verrattuna lähes 40 %. Tämä osoittaa sen, että lähes jokaisessa erityiskirjastossa pystyttiin luetteloimaan yhä suurempi osa omasta materiaalista. BookWhere2000, joka on viitetietojen maailmanlaajuinen poimintaohjelma, asennettiin sitä tarvitsevien luetteloidijien työasemille.

Pääkirjastossa on edelleenkin runsaasti luetteloimattomia kokoelmia. Toimintavuonna takautuvasti tallennettiin noin 14 000 nidosta. Vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna on noin 26 %. Takautuvan luetteloinnin painopistealueina olivat lasten- ja nuortenkirjallisuus, holviin sijoitettu vanha kirjallisuus, tilastojen käsikirjastokokoelma sekä korttiluetteloitu materiaali. Myös geotieteiden kirjastossa on panostettu takautuvaan luettelointiin ja toimintavuonna saatiinkin kirjaston tilastoaineisto tallennettua tietokantaan.

Snellmanian kirjastossa ja geotieteiden kirjastossa myös kokoelmien löytyvyyteen on kiinnitetty huomiota: Snellmanian kirjastossa sisällönkuvailun kirjallisuuden määrä lisääntyi edellisvuodesta 42 %:lla ja geotieteiden kirjastossa asiasanoitettiin maantieteen harvinaiskirjat (365 nidettä). Viimeksi mainittu kokoelma siirrettiin säilyvyyden varmistamiseksi pääkirjaston holviin.

Luetteloinnin määrän vähenemisen syynä oli ennen kaikkea uuteen kirjastojärjestelmään valmistautuminen. Varsinkin pääkirjaston luettelointiosaston henkilökuntaa on aktiivisesti ollut mukana niin testaamassa kuin kehittämässäkin uutta järjestelmää.

Huhtikuussa tietopalvelutiimi järjesti keskustelutilaisuuden, jossa pohdittiin sisällönkuvailua tietopalvelun näkökulmasta. Samassa yhteydessä koottiin yhteenveto Oulun yliopiston kirjaston sisällönkuvailukäytännöistä. Tiimille annettiin myös tehtäväksi organisoida Oulun yliopiston omien väitöskirjojen, muiden opinnäytteiden ja laitosten sarjoissa ilmestyneiden julkaisujen sisällönkuvailu.

JULKAISUTOIMINTA JA KEHITTÄMISHANKKEET

Julkaisutoiminta

Acta-sarjassa julkaistiin vuoden aikana yhteensä 87 väitöskirjaa (vuonna 1999 110) ja 2 muuta julkaisua (vuonna 1999 5). Elektroninen rinnakkaisjulkaiseminen aloitettiin 1.6.2000. Actan kirjoitusohjeet uudistettiin elektronisen julkaisemisen vaatimusten mukaisesti ja käsikirjoitusten tekijöille laadittiin valmiit mallipohjat, joiden avulla sarjassa vaadittavan ulkoasun tuottaminen helpottui. Kirjoitusten ulkoasun viimeistelyn ja taiton saattoi edelleenkin ostaa palveluna yliopistopainosta. Elektronisen rinnakkaisjulkaisun yhteydessä Acta-sarjan vaihtokappaleiden määrä väheni 55 kappaleesta 30 kappaleeseen. Acta-sarjassa ilmestyneet väitöskirjat lähetettiin referoitavaksi seitsemään kansainväliseen abstrakti- ja review-julkaisuun.

Virtuaalikirjakauppa Granumin kanssa jatkettiin julkaisujen markkinointi- ja myyntisopimusta. Actan toimitusta helpottaa kirjastossa luotu JULTIKA-tietokanta. Sen avulla julkaisun eri vaiheita (esim. julkaisun kansi- ja nimiö sivut, julkaisuluettelot, uutuus- ja myyntiluettelot, tietojen välittäminen viitetietokantoihin, dokumenttien pitkäaikais säilytys sekä dokumenttien haettavuus) voidaan helpottaa sekä painettujen että elektronisten julkaisujen osalta. Koska julkaisujen uutuus- ja myyntiluettelot julkaistaan verkossa, päätettiin luopua painetusta myyntiluettelosta.

Acta-sarjan julkaisutoimikunta kokoontui neljä kertaa. Ns. rutiiniasiat hoidettiin sihteerin, sarjan päätoimittajan ja osasarjatoimittajien yhteistyönä. Kokouksessaan 8.2.2000 julkaisutoimikunta aloitti uuden sarjan "Oulun yliopiston oppimateriaalia / Didascalica Universitatis Ouluensis" toimitustyön. Sarja jakaantuu tiedekunnittain kuuteen eri alasarjaan ja lisäksi siinä on avoimen yliopiston ja hallintopalveluiden osasarjat. Sarjan toimituskunta on sama kuin Acta-sarjalla. Sarjan kirjoitusohje julkaistiin painettuna ja elektronisena. Toimintavuoden aikana sarjassa julkaistiin viisi julkaisua ja niiden tiedot syötettiin myös virtuaalikirjakauppa Granumiin.

Elektroninen julkaiseminen on herättänyt paljon kiinnostusta, ja monet laitokset ja kirjoittajat ovat toivoneet julkaisujensa ja opinnäytteidensä elektronista julkaisemista. Yliopistopainon edustus julkaisutiimissä on koettu hyväksi yhteistyön kiinteyttäjänä.

Kirjaston oman julkaisusarjan toimittamisessa saatiin painovalmiiksi luettelo kirjallisesta toiminnasta Oulun yliopistossa vuonna 1998. Laitokset syöttivät toisen kerran itse julkaisutiedot yliopiston tutkimustietokantaan. Tietokantaa kehitettiin julkaisurekisterin ja raportoinnin osalta niin, että bibliografioiden ja muiden raporttien tulostaminen on mahdollista myös laitoksilla.

Painovalmiiksi saatiin myös Oulun yliopiston sarjajulkaisut 1998 ja 1999. Sarjaluettelon tekeminen painetussa muodossa päätettiin lopettaa. Sen sijaan kehitetään elektronista luetteloa, jonka ylläpitämisen toivotaan onnistuvan painettua versiota pienemmällä työmäärällä.

Elektronisesta julkaisemisesta vastaava suunnittelija Ville Varjonen piti viisi esitelmää elektronisesta julkaisemisesta, joista yhden pohjoismaisessa konferenssissa.

Kirjaston sisäinen tiedotuslehti ilmestyi neljä kertaa.

Kehittämishankkeet

Oulun yliopiston kirjasto on ollut kehittämässä tekniikkaa ja ohjeistusta mm. väitöskirjojen elektronista julkaisemista varten. Väitöskirjat tallennetaan SGML-standardin mukaisina, mikä mahdollistaa niiden pitkäaikaissäilytyksen. XML-formaatin tajoamia mahdollisuuksia dokumenttien säilytykseen ja jakeluun seurataan ja kokeillaan jatkuvasti. Dokumentit on kuvailtu Dublin Core -standardia käyttäen, mikä takaa niille jatkossa hyvän haettavuuden ja löytyvyyden. Vuoden 2000 tilastojen mukaan elektronisten julkaisujen WWW-sivuilla käytiin yhteensä noin 30 000 kertaa.

Kirjasto on edelleen mukana Kansallisen elektronisen kirjaston FinELibin toiminnassa. FinELibin kautta on saatu lisää uusia aineistoja, jotka on kirjastossa tallennettu myös elektronisten lehtien ELAINE-tietokantaan.

Keväällä FinELib järjesti hankekilpailun elektronisen kirjaston aineistojen käyttöä helpottavan portaalin toteuttamisesta. Hankekilpailun voitti TietoEnator Oyj ja yhteistyökumppanina hankkeessa on Oulun yliopiston kirjasto. Oulun yliopiston tutkijat ovat olleet kohderyhmänä hankkeeseen liittyvässä käyttäjätutkimuksessa. Käyttöliittymätyö on toisaalta lisännyt aineiston tuntemusta yliopiston sisällä ja toisaalta tehnyt yliopiston kirjastoa tunnetuksi niin kotimaisten kuin kansainvälisten yhteistyökumppaneiden, kuten esim. aineiston toimittajien ja välittäjien keskuudessa. Käyttöliittymän määrittely- ja suunnitteluvaiheessa kirjaston työntekijöillä on ollut merkittävä tehtävä, mikä on samalla toiminut mukanaoleville hyvänä kouluttautumishankkeena.

Kirjasto osallistui FinELib:n rahoittamaan Kansallisen kirjastoverkon standardiperusta -hankkeeseen (KAKS) yhdessä Helsingin yliopiston kirjaston kanssa. Hankkeessa tehdään sekä kansallisella että Linnea2-verkon tasolla sovellusohjeet Z39.50- ja ISO ILL -standardille. Z39.50 Information Retrieval – ohjelma mahdollistaa tietokantojen yhtenäishaun ja ISO ILL on kaukopalvelun standardi. Tämän lisäksi hanke rakentaa Z39.50- ja ISO ILL –sovelluksia tai niiden kehittämistä helpottavia apuohjelmia.

Kirjaston molemmat työtiimit, tietojärjestelmä- ja tietopalvelutiimi, osallistuivat aktiivisesti uuden kirjastojärjestelmän kehittämistyöryhmiin, elektronisen julkaisemisen jatkokehittelyyn sekä FinELib-, Virtuaalikirjasto- ja KAKS-projektin jatkokehitystyöhön.

Virtuaalikirjastoprojektia on jatkettu yhdessä eri korkeakoulukirjastojen kanssa.

Kirjasto on jäsenenä yliopiston koulutusteknologian käyttöä koordinoivassa ja kehittävässä Campus Futurus –organisaatiossa. Kirjasto on edelleen mukana myös verkkopohjaisen ”Akateemiset opiskelutaidot” -opintokokonaisuuden toteutuksessa avoimen yliopiston ja opetuksen kehittämissyksikön kanssa. Lisäksi kirjasto on osallistunut kuluvan vuoden aikana TieVie-koulutukseen, josta saadaan lisää verkkokoulutukseen liittyvää tietotaitoa.

MUU TOIMINTA

Kirjasto sai opetusministeriöltä apurahoja vuodelle 2000 yhteensä 62 000 mk seuraaviin tarkoituksiin:

- Margit Heikkala/osallistuminen 8th International Congress on Medical Librarianship and 7th European Conference on Health Information and Libraries – konferenssiin Lontoossa,
- Teija Jokiharju-Keso & Matti Karhu & Eila Tapio/osallistuminen NVBF:n kaukopalvelukonferenssiin Helsingissä,
- Oulun yliopiston palvelukyselytutkimus ja sen julkaiseminen,
- Yliopistojen tietoaineistot ja niiden saatavuus ja hyödynnettävyys EU:n ja Suomen tietoyhteiskuntapolitiikan valossa – lisensointityön julkaisemista varten,
- Minna Abrahamsson/osallistuminen Online Information 2000-konferenssiin Lontoossa,
- Outi Klintrup/osallistuminen The British Councilin järjestämään kurssiin ”Library Services for Distance Learners” Sunderlandissa

sekä lisäksi

- Valtakunnalliseen virtuaalikirjastoprojektiin 35.000 mk.

Yhteensä 48 kirjastolaista teki 24.3.2000 tutustumismatkan Kuopion yliopiston kirjaston oppimiskeskukseen. Samalla vierailtiin myös Kuopion varastokirjastossa.

Toukokuussa 28 kirjastolaista tutustui Etelä-Ruotsin ja Kööpenhaminan kirjastoihin Oulun yliopiston kirjastonhoitajat ry:n järjestämällä matkalla.

Yliopistokirjastojen apulaisjohtajat kokoontuivat Oulun yliopiston kirjastossa 18.5.2000 keskustellen yliopistokirjastojen henkilöstöasioista kuten työn arvioinnista ja TYKY-toiminnasta.

Oulun yliopiston kirjasto selvitti keväällä 1999 kirjallisuuden, erityisesti kurssikirjojen roolia yliopisto-opiskelussa. Tulokset osoittivat, että painettu kirjallisuus, erityisesti kurssikirjallisuus, on edelleen keskeisin tiedonlähde yliopisto-opiskelussa. Tutkimustulokset on julkaistu kirjaston julkaisusarjassa: Kautto, Vesa & Tervo, Virpi (2000). Kirjallisuus yliopisto-opiskelussa: kyselytutkimus Oulun yliopistossa keväällä 1999. Oulu : Oulun yliopiston kirjasto. (Oulun yliopiston kirjaston julkaisuja 46).

Kirjasto jatkoi yhteydenpitoa ylioppilaskunnan kanssa kirjastopalveluiden kehittämiseksi. Kirjastolaisista ja ylioppilaskunnan jäsenistä koostuva Kirjastoklubi kokoontui keskustelemaan mm. palvelukyselyn tuloksista, kirjastojen yhdistämissuunnitelmista ja oppimiskeskus-ajatuksista.

Vierailijat:

- Kirjaston toimintaan tutustui kesän aikana Uumajan yliopiston ja North Carolinan (Wilmington) yliopiston johtoa,
- Unkarilaisen Szegedin yliopiston kirjaston johtaja tohtori Béla Mader kollegoineen vieraili lokakuussa Oulun yliopiston kirjastossa tutustuen FinELibin organisointiin kirjastossa.

Näyttelyt:

- Kajaanin opettajankoulutusyksikön kirjasto osallistui opettajankoulutusyksikön 100-vuotisjuhlaan järjestämällä Kajaanin kaupunginkirjasto-Kainuun maakuntakirjaston kanssa yhteisnäyttelyn teemalla "Elämän totuutta etsi" - seminaarilaiset kirjailijoina (näyttely kaupunginkirjaston näyttelytilassa 2.-31.10.). Varsinaisina juhlapäivinä (7. ja 8.10.) kirjastossa oli avoimet ovet. Kirjastossa oli esillä perinneaineistoa seminaarin alkuajoilta.

Pääkirjastossa järjestettiin seuraavat näyttelyt:

- *Yliopiston yhteydessä on kirjasto. Oulun yliopiston kirjaston 40-vuotisjuhlanäyttely (25.8.2000 saakka)*
- *Kekkonen kirjoista. Näyttely pääkirjastossa olevasta Urho Kekkonen kokoelmasta (4.9.2000 alkaen)*

Pienoisnäyttelyt:

- *Lars Levi Laestadius 1800-1861: syntymästä 200 vuotta (1.2.-30.5.2000)*
- *Viirolaisen kylän kipu ja kauneus (kesänäyttely, kokoajana Ritva-Liisa Pihlaja Oulun Tuglas-seurasta)*
- *Lehtori Pentti Hentilän graafisia tauluja (syyskuusta alkaen)*

Snellmanian kirjastossa järjestettiin seuraavat näyttelyt:

- *Tiedonhaku kirjallisuudentutkimuksessa (maalis-heinäkuu)*
- *Tiedekuntien uusimmat väitöskirjat (syyskuu-lokakuu)*
- *Kalevala (tammi-helmikuu)*
- *Eino Leinin kesärunot (kesä-elokuu)*
- *Joulurunoja (joulukuu)*

Yhdessä tiedekuntien kanssa:

- *Kirjallisuutta naistutkimuksesta (marraskuu)*
- *Jung-näyttely (elo-lokakuu)*
- *Kirjallisuutta kääntämisentutkimuksesta (joulukuu)*
- *Neitsyt Maria emonen, rakas äiti armollinen -näyttely (marras-tammikuu)*

Johtavat kirjastonhoitajat

Liite 1

Puheenjohtaja

Ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki

Johtavat kirjastonhoitajat

Kirjastonhoitaja Anna-Liisa Erikkilä (KOKY)
Kirjastonhoitaja Margit Heikkala (LTK)
Kirjastonhoitaja Marja-Leena Heikkilä-Kuutti (Hutk ja KTK)
Kirjastonhoitaja Aila Huovinen (Pääkirjaston kokoelmaosasto)
Kirjastonhoitaja Seppo Krekelä (Pääkirjaston luettelointiosasto)
Kirjastonhoitaja Irene Kujala (Pääkirjaston hallinto-osasto)
Kirjastonhoitaja Reino Lipponen (TTK), 1.10.alkaen Pekka Ahtiainen
Kirjastonhoitaja Esa Soini (LuTK)
Kirjastonhoitaja Eila Tapio (Pääkirjaston palveluosasto)

Kirjaston johtoryhmä

Puheenjohtaja

Ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki

Jäsenet

Apulaisjohtaja Irene Kujala
Asiakaspalvelujen edustaja Teija Jokiharju-Keso
Kokoelmapalvelujen edustaja Pekka Ahtiainen
Sisäisten palvelujen edustaja Tuulikki Korhonen
Tiedekuntakirjastojen edustaja Margit Heikkala
Pääkirjaston osastojen edustaja Eila Tapio

Kirjaston johtokunta / tietohallinnon johtoryhmä

Puheenjohtaja

Vararehtori, professori Irma Sorvali

Jäsenet

Fält Olavi K., prof., HuTK
Järvelä Sanna, prof., KTK
livari Juhani, prof., LuTK
Nieminen Pentti, leht., LTK
Eriksson Seppo, leht., TaTK
Keiski Riitta, erikoistutk., TTK
Kalliokoski Juha, tutk.joht.
Ylinampa Janne, fil.yo.
Heikkilä-Kuutti Marja-Leena, kirj.hoit.
Varajäsen: Sulkala Helena, prof., HuTK
Varajäsen: Suortti Juhani, prof., KTK
Varajäsen: Pursiainen Jouni, prof., LuTK
Varajäsen: Salo Tuula, ma prof., LTK
Varajäsen: Kallunki Juha-Pekka, prof., TaTK
Varajäsen: Leiviskä Kauko, prof., TTK
Varajäsen: Yli-Luoma Pertti, ma.prof.
Varajäsen: Vesikukka Elisa, taloust.yo.
Varajäsen: Klintrup Outi, informaattikko
Mähönen Petri, dos., tutk.prof., VTT
Pietilä Hannu, hall.joht. *Esittelijät*
Tietohallintopäällikkö Pentti Korhonen (tietohallinnon esittelijä)
Ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki (kirjaston esittelijä)

CSC-Tieteellinen laskenta Oy:n tutkimuksen ja opetuksen tietotekniikan asiantuntijaryhmä, ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki

Kansallinen elektroninen kirjasto/ FinELib

- luonnontieteiden ja maatalous-metsätieteiden työryhmä, kirjastonhoitaja Helena Heikura
- terveystieteiden työryhmä, kirjastonhoitaja Margit Heikkala

Kansallinen elektroninen kirjasto/FinELib:n ohjausryhmä, ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki

Linnea2-kirjastojärjestelmän yhteyshenkilöt OYK:ssa

- hankinnan yhteyshenkilö, kirjastonhoitaja Virpi Tervo
- kaukopalvelutyöryhmän jäsen, kirjastoamanuessi Juhani Räisänen
- kausijulkaisujen saapumisvalvonnan yhteyshenkilö, kirjastoamanuessi Leena Ruostesaari
- lainauksen yhdysenkilö, kirjastonhoitaja Marja-Leena Heikkilä-Kuutti
- luetteloinnin yhteyshenkilö, kirjastoamanuessi Timo Mäntyvaara
- OPAC-yhdysenkilö, kirjastonhoitaja Riitta Juutistenaho
- tilastoinnin yhdysenkilö, kirjastonhoitaja Eila Tapio

Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Kaupan ja hallinnon yksikön kirjasto- ja tietopalvelualan koulutusohjelman ohjausryhmä

- kirjastonhoitaja Eila Tapio
- kirjastonhoitaja Marja-Leena Heikkilä-Kuutti

Oulun yliopiston intranet-työryhmä, atk-suunnittelija Tapio Ryhänen

Oulun yliopiston julkaisutoimikunta

- kirjastonhoitaja Irene Kujala (varajäsen ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki)
- julkaisutoimittaja Leena Rautio, 1.9. alkaen Jaana Suorajärvi (*sihteeri*)

Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kirjastovaliokunta

- kirjastonhoitaja Margit Heikkala (*sihteeri*)
- informaatikko Raija Heino

Oulun yliopiston WWW-johtoryhmä, suunnittelija Reino Lipponen

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin julkaisuja -sarjan toimituskunta, kirjastonhoitaja Margit Heikkala

Suomen tieteellinen kirjastoseura

- hallitus, kirjastoamanuessi Minna Abrahamsson
- kaukopalvelutyöryhmä, kirjastoamanuessi Juhani Räisänen
- kausijulkaisutyöryhmä, kirjastos sihteeri Tuulikki Korhonen

Virtuaalikirjaston kehittämisryhmä

- informaatikko Riitta Hoppania
- informaatikko Tapani Kemppainen

VTT Tietopalvelun neuvottelukunta, ylikirjastonhoitaja Päivi Kytömäki

1. kirjaston aukioloajat

- yleisesti ottaen aukioloaikoihin oltiin tyytyväisiä, joskin jonkin verran toivottiin, että kirjastot olisivat iltaisin pitempään auki; lähes 50 % oli sitä mieltä, että sunnuntaisin kirjastot saavat olla kiinni
- yli 60 % vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että kirjastojen pitäisi olla auki, vaikka neuvonta ja lainauspalveluja ei olisikaan saatavissa

2. tilat ja laitteet

- vastaajista noin 70 % oli tyytymättömiä ryhmätyötilojen määrään ja 75 % oli tyytymättömiä lukukammioiden määrään; tyytyväisiä sen sijaan oltiin lukupaikkojen ja oleskelutilojen määrään
- noin puolet vastaajista oli tyytymättömiä OULA-työasemien määrään, samoin kopiokoneiden määrään; tyytymättömiä (90 %) oltiin kuitenkin tekstinkäsittelylaitteiden vähäiseen määrään (OULA=kirjaston kokoelmatietokanta)

3. aineiston lainaaminen ja käyttönsaattaminen

- yli 80 % vastaajista piti tärkeänä sitä, että asiakkailla olisi mahdollisuus tehdä varauksia ja varasto-/aineistopyyntöjä sekä uusia lainat omatoimisesti kirjaston tietokannassa
- lainausautomaatteja lisää kaipasi noin puolet vastaajista
- itsepalveluja ei yleensä haluttu lisää, mutta asiakkaat haluavat valita, mitä palvelumuotoa käyttävät

4. matkapuhelinpalvelujen tarpeellisuus

- noin 40 % piti tärkeänä, että saisi kirjaston viestit matkapuhelimeensa

5. kaukopalvelu

- noin 65 % vastaajista piti tärkeänä mahdollisuutta lähettää kaukopalvelu-pyyntöt suoraan aineiston sijaintikirjastoon

6. tietopalvelu

- yli 70 % vastaajista piti tärkeänä sitä, että kirjasto tarjoaa www-sivuillaan asiantuntijoiden lajittelemaa Internet-aineistoa
- yli 80 % piti tärkeänä sitä, että tiedonhakupyntöjä voi tehdä kirjaston www-sivujen kautta
- vaikeimpana tiedonhaussa pidettiin oikean hakusanan löytämistä; ongelmaksi nähtiin myös tiedon suuri määrä, sen vaikea rajaaminen ja tietokantojen vaikea käyttö (erilaisia käyttöliittymiä liikaa)

7. tiedonhaun opetus

- tiedonhaun opetusta piti tärkeänä lähes 95 % vastaajista; räätälöity opetus oikeaan aikaan on vastaajien mielestä kaikkein parasta
- opetuksesta osittain tai kokonaan verkon kautta piti tärkeänä yli 70 % vastaajista
- tärkeänä pidettiin myös verkkoaineiston arvioinnin opettamista (noin 65 % vastaajista) ja Internet-hakutaitojen opettamista (noin 76 % vastaajista)

- noin 40 % vastaajista piti tärkeänä sitä, että kirjastossa järjestetään atk-perustaitojen opetusta

8. oppimiskeskus

- vastaajista noin 80 % halusi Oulun yliopistoon oppimiskeskuksen
- tärkeimpänä oppimiskeskuksen voimavarana pidettiin asiantuntevaa ja palveluultista henkilökuntaa; hyvä atk-laitteisto ja viihtyisät tilat olisivat myös paikallaan

9. kirjaston www-sivut

- noin 80 % vastaajista koki tärkeimmäksi verkkopalveluksi Oulun yliopiston koulutusohjelmakohtaiset aihehakemistot
- myös ohjeita opinnäytetöiden tekemiseen kaivattiin (70 % vastaajista)

10. elektroninen julkaiseminen

- elektroninen julkaiseminen kirjaston www-sivuilla ja elektronisen julkaisemisen tukeminen koettiin tärkeäksi (lähes 70 % vastaajista)
- vastaajista vain 28 % oli sitä mieltä, että kirjaston pitäisi osallistua painetun aineiston digitointiin; työtä pidettiin liian kalliina

11. henkilökunnan asiantuntemus

- noin 85 % vastaajista oli sitä mieltä, että henkilökunta on palveluhaluista
- henkilökunnan tiedonlähteiden tuntemusta ja vuorovaikutustaitoja pidettiin myös hyvinä
- sen sijaan kirjaston henkilökunnan opetustaitoja piti hyvänä enää alle 50 % vastaajista

12. tiedottaminen

- noin 70 % oli sitä mieltä, että kirjasto tiedottaa toiminnastaan tarpeeksi; tärkeimpinä tiedotuskanavina pidettiin ilmoitustauluja, painettuja oppaita, sähköpostia ja www-sivuja

Kun asiakkailta kysyttiin, mistä kirjaston palveluista he olisivat valmiita luopumaan, yleensä vastaukseksi saatiin, ettei juuri mistään. Vain 2 % oli valmis luopumaan esim. sähköpostin lukulaitteista, jos se takaisi paremman pääsyn OULA-kokoelmatietokantaan.